

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ УЧАСТІ СПЕЦІАЛІСТА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

CURRENT ISSUES INVOLVING A SPECIALIST IN CRIMINAL PROCEEDINGS

Кувшинов О.Д., аспірант

*Луганський навчально-науковий інститут імені Е.О. Дідоренка
Донецького державного університету внутрішніх справ*

У науковій публікації досліджуються актуальні питання участі спеціаліста у кримінальному провадженні.

Зазначається, що в сучасному інформаційно-індустріальному суспільстві зростає кількість кримінальних правопорушень, досудове розслідування яких потребує спеціальних знань. Це, зокрема, деякі кримінальні правопорушення проти власності, проти довкілля, кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності та у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем і комп'ютерних мереж і телекомунікаційних мереж, кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення тощо.

Аналізуються положення чинного національного законодавства, якими врегульовано порядок участі спеціаліста у проведенні слідчих дій, а також відповідна судова практика. Зазначається, що спеціаліст у кримінальному провадженні може виконувати три функції: технічну (допомога слідчому, прокурору під час огляду місця події та при проведенні інших слідчих дій); консультативну (надання консультацій, пояснень, роз'яснення значення певних речей, документів та можливості їх використання в процесі доказування); дослідницьку (проведення перевірок, досліджень та надання відповідних довідок, висновків).

Підкреслено важливість участі спеціаліста у процесуальному оформленні доказів в електронній формі, зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису з метою забезпечення визнання судом копій інформації як оригіналу документа.

З метою підвищення ефективності та дотримання строків досудового розслідування пропонується поширити повноваження спеціаліста надавати висновки з питань, що належать до сфери його знань, на досудове розслідування всіх кримінальних правопорушень, для чого необхідно внести відповідні зміни до ч. 2 та ч. 4 ст. 71 КПК України.

Реалізація такої пропозиції не призведе до звуження прав і свобод людини, оскільки особа, якій вручається повідомлення про підозру, має право не погодитися з висновком спеціаліста та протягом сорока восьми годин звернутися до слідчого або прокурора з клопотанням про проведення експертизи. Таким чином, за наявності згоди особи з висновком спеціаліста буде значно заощаджено час досудового розслідування. Крім того, якщо особу буде засуджено, з неї не стягуватимуться витрати на проведення експертизи.

Ключові слова: спеціаліст, провадження, слідчі дії, повноваження, докази, консультація, пояснення, довідка, висновок, спеціальні знання, судова практика, експертиза.

The scientific publication is devoted to topical issues of specialist participation in criminal proceedings. It is noted that in the modern information-industrial society, the number of criminal offenses is increasing, the pre-trial investigation of which requires special knowledge. These are, in particular, some criminal offenses against property, against the environment, criminal offenses in the sphere of economic activity and in the sphere of use of electronic computing machines (computers), systems and computer networks and telecommunication networks, criminal offenses in the sphere of circulation narcotic drugs, psychotropic substances, their analogues or precursors and other criminal offenses against public health, etc.

The provisions of the current national legislation, which regulate the procedure for the specialist's participation in investigative actions, as well as relevant judicial practice, are analyzed. It is noted that a specialist in criminal proceedings can perform three functions: technical (assistance to the investigator, the prosecutor during the inspection of the scene and during other investigative actions); advisory (provision of consultations, explanations, clarification of the meaning of certain things, documents and the possibility of their use in the process of proof); research (conducting inspections, research and providing relevant references, conclusions).

The importance of the specialist's participation in the procedural processing of evidence in electronic form, the taking of testimony of technical devices and technical means that have the functions of photo, film, video recording, or photo, film, video recording in order to ensure the recognition of copies of information as the original document by the court is emphasized.

In order to improve the efficiency and compliance with the terms of the pre-trial investigation, it is proposed to extend the specialist's authority to provide opinions on issues related to his area of expertise to the pre-trial investigation of all criminal offenses, for which it is necessary to make appropriate changes to Part 2 and Part 4 of Article 71 of the Criminal Procedure Code of Ukraine.

The implementation of such a proposal will not lead to the narrowing of human rights and freedoms, because the person who is served with a notice of suspicion has the right to disagree with the specialist's conclusion and within forty-eight hours to turn to the investigator or the prosecutor with a request for an expertise.

Thus, in the presence of a person's agreement with a specialist's opinion, the time of pre-trial investigation will be significantly saved. In addition, if a person is convicted, the latter will not be charged the costs of conducting an expertise.

Key words: specialist, proceedings, investigative actions, authority, evidence, consultation, explanation, reference, conclusion, special knowledge, judicial practice, expertise.

Вступ. В сучасному інформаційно-індустріальному суспільстві збільшується кількість кримінальних правопорушень, досудове розслідування яких потребує спеціальних знань. Це, зокрема, деякі кримінальні правопорушення проти власності, проти довкілля, кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності та у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку, кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення тощо.

У таких випадках слідчому, прокурору недостатньо юридичних знань, тому виникає необхідність у залученні

спеціаліста. Крім того, участь спеціаліста часто є необхідною для процесуального оформлення доказів в електронній формі (в процесі огляду та зняття (виготовлення) копій інформації, що міститься в комп'ютерних системах, мобільних терміналах систем зв'язку тощо), зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису з метою забезпечення визнання судом копій інформації як оригіналу документа.

Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК України) в ст. 71–72 визначено поняття, повноваження та підстави для настання відповідальності спеціаліста у кримінальному провадженні, проте на практиці виникають питання щодо місця та ролі спеціаліста

в проведенні окремих процесуальних дій, доказового значення наданих ним консультацій, пояснень, довідок та висновків з питань, що належать до сфери його знань. Питання виникають також і щодо використання в процесі досудового розслідування (доказування певних фактів) результатів проведених спеціалістом досліджень, перевірок тощо.

Про наявність вказаних проблемних питань свідчить судова практика, яка буде досліджена в даній публікації.

Вищевикладене свідчить про актуальність окремого дослідження проблемних питань участі спеціаліста у кримінальному провадженні з метою формулювання пропозицій щодо удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства.

Різні аспекти використання спеціальних знань та участі спеціаліста у кримінальному провадженні досліджували такі науковці як О. Бишевец в публікації «Використання спеціальних знань у доказуванні в кримінальних провадженнях» [1], Л. Дробчак в дисертації «Процесуальні гарантії неупередженості професійних учасників кримінального провадження» [2], О. Кочура в публікації «Визначення поняття «спеціальні знання» та їх використання у кримінальному провадженні» [3], О. Мусієнко в публікації «Участь спеціаліста та експерта у розслідуванні злочинів, що вчиняються за допомогою обману» [4], В. Ревака в дисертації «Форми використання спеціальних пізнань в досудовому провадженні» [5], Б. Романюк в дисертації «Сучасні теоретичні та правові проблеми використання спеціальних знань у досудовому слідстві» [6], Д. Сидоренко в публікації «Поняття спеціальних знань у кримінальному провадженні» [7] та «Процесуальні форми використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві» [8], В. Семенов в дисертації «Спеціальні знання в розслідуванні злочинів (зміст, організація використання)» [9], Р. Степанюк та С. Лапта в публікації «Співвідношення правових і спеціальних знань у кримінальному провадженні» [10], М. Щербаковський та О. Кравченко в публікації «Напрямки удосконалення процесуального положення і функцій спеціаліста та експерта в проєкті кримінально-процесуального кодексу України» [11] та інші відомі дослідники.

Проте, останні зміни до кримінального процесуального законодавства обумовлюють необхідність проведення даного дослідження з урахуванням теоретичних напрацювань та практичних прикладів, а саме, судової практики щодо участі спеціаліста у кримінальному провадженні.

Постановка завдання. Метою даної публікації є дослідження актуальних питань участі спеціаліста у кримінальному провадженні.

Методологія даного дослідження поєднує три основні групи методів наукової роботи: філософські, загальнонаукові та спеціально-юридичні методи дослідження, серед яких особливе значення в контексті теми публікації мають системний та структурно-функціональний методи, прийоми логічного методу, формально-юридичний метод та метод юридичного моделювання.

Результати дослідження. Правові засади участі спеціаліста у кримінальному провадженні визначено у Кримінальному процесуальному кодексі України. Так, у відповідності до ч. 1 ст. 71 КПК України спеціалістом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками і може надавати консультації, пояснення, довідки та висновки під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок [12].

Спеціаліст може бути залучений для надання безпосередньої технічної допомоги (фотографування, складення схем, планів, креслень, відбір зразків для проведення експертизи тощо) сторонами кримінального провадження під час досудового розслідування і судом під час судового роз-

гляду, а також для надання висновків з питань, що належать до сфери його знань, під час досудового розслідування кримінальних проступків, у тому числі у випадках, передбачених ч. 3 ст. 214 КПК України (ч. 2 ст. 71 КПК України) [12].

Крім того, участь спеціаліста є необхідною для фіксації (процесуального оформлення) доказів в електронній формі. Так, згідно із ч. 4 ст. 99 КПК України, дублікат документа (документ, виготовлений таким самим способом, як і його оригінал), а також копії інформації, у тому числі комп'ютерних даних, що міститься в інформаційних (автоматизованих) системах, електронних комунікаційних системах, інформаційно-комунікаційних системах, комп'ютерних системах, їх невід'ємних частинах, виготовлені слідчим, прокурором із залученням спеціаліста, визнаються судом як оригінал документа.

Наприклад, отримання копій (вилучення матеріалів) відеозйомки цифровою камерою відеоспостереження з приміщення, що належить суб'єкту господарювання, на підставі ухвали слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів або ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення обшуку чи огляду житла або іншого володіння особи, необхідно здійснювати із залученням спеціаліста з метою забезпечення допустимості відповідних доказів.

Дотримання вказаної процедури (залучення спеціаліста) забезпечить визнання судом копії відеозапису з цифрової камери відеоспостереження як оригіналу документа.

Це також стосується отримання копій документів в електронній формі з мобільних телефонів, комп'ютерів, планшетів та інших електронних засобів комунікації.

Так, О. Кравчук зазначає, що майже весь період дії нового КПК серед юристів піднімался питання про те, що питання доступу слідчого, прокурора до змісту кореспонденції, інших персональних даних, що зберігаються в телефонах та комп'ютерах, законодавством врегульована недостатньо. Слідча й судова практика застосовували різні варіанти (в т.ч. через санкціонування вилучення телефонів під час обшуку, через накладення арешту на тимчасово вилучене майно, через призначення експертизи або й через доступ до змісту телефону без спеціального санкціонування) [13].

Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про електронні комунікації» щодо підвищення ефективності досудового розслідування «за гарячими слідами» та протидії кібератакам» № 2137-IX від 15.03.2022 внесено ряд важливих змін до КПК України [14].

Так, змінами до ст. 71 КПК України передбачено, що спеціаліст може надавати не тільки консультації, але й пояснення та довідки, зокрема надавати довідки з питань, що належать до сфери його знань, у випадках, передбачених частиною третьою статті 245-1 КПК України.

Також абзац четвертий ч. 2 ст. 168 КПК України викладено в такій редакції: «У разі необхідності слідчий чи прокурор виготовляє за допомогою технічних, програмно-технічних засобів, апаратно-програмних комплексів копії інформації, що міститься в інформаційних (автоматизованих) системах, електронних комунікаційних системах, інформаційно-комунікаційних системах, комп'ютерних системах, їх невід'ємних частинах. Копіювання такої інформації здійснюється із залученням спеціаліста» [12].

Крім того встановлено, що на вимогу володільця особа, яка здійснює тимчасове вилучення комп'ютерних систем або їх частин, залишає йому копії інформації з таких комп'ютерних систем або їх частин (за наявності технічної можливості здійснення копіювання) з використанням матеріальних носіїв володільця комп'ютерних систем або їх частин. Копії інформації з комп'ютерних систем або їх частин, які вилучаються, виготовляються з використан-

ням технічних засобів, програмно-технічних засобів, апаратно-програмних комплексів володільця із залученням спеціаліста (ч. 5 ст. 168 КПК України) [12].

Доповненням до ст. 237 КПК передбачено, що слідчий, прокурор можуть проводити огляд не лише щодо місцевості, приміщення, речей та документів, але і огляд комп'ютерних даних.

Огляд комп'ютерних даних проводиться слідчим, прокурором шляхом відображення у протоколі огляду інформації, яку вони містять, у формі, придатній для сприйняття їх змісту (за допомогою електронних засобів, фотозйомки, відеозапису, зйомки та/або відеозапису екрана тощо або у паперовій формі). При цьому, як оригінали судом визнаються копії даних, які виготовлені за участі спеціаліста [12; 13].

Щодо огляду за участі спеціаліста з подоланням системи логічного захисту – тут правила, на думку О. Кравчука, врегульовані не до кінця. Саме право проведення огляду комп'ютерних даних – передбачено ст. 237 КПК. Водночас можливість подолання при цьому системи логічного захисту не під час обшуку, а після його завершення – законом прямо не передбачена. Водночас вбачається, що слідчий, прокурор має таке право (оскільки є право робити це є під час обшуку, логічно припустити, що це право щодо вилученого майна залишається і після завершення обшуку). При цьому має значення наявність попереднього судового контролю при санкціонуванні обшуку (якщо телефони, комп'ютери вказані в ухвалі про дозвіл на обшук) або при накладенні арешту майна (якщо телефони, комп'ютери в ухвалі не вказані). Слідчий, прокурор може поставити відповідні питання щодо змісту телефону експертові, призначивши експертизу [13].

Крім того, КПК України доповнено новою статтею 245-1, що передбачає фактично нову слідчу дію – зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису. Слідча дія з такою складною назвою полягає в одержанні копій фото, кінозйомки, відеозапису, здійснених у публічно доступних місцях, у т.ч. в автоматичному режимі [13].

Важливо, що вказана слідча дія проводиться не на підставі ухвали слідчого судді, а на підставі постанови слідчого, прокурора.

Вказана слідча дія за необхідності проводиться за участі спеціаліста, проте з огляду на необхідність додержання ст. 99 КПК, участь спеціаліста може бути доцільною для подальшого використання одержаної копії запису як оригіналу. В ч. 5 ст. 245-1 КПК України передбачено, що слідча дія проводиться шляхом самостійного копіювання власником або володільцем приладів відповідних записів, в присутності слідчого, прокурора, або копіювання їх власником чи володільцем за участі спеціаліста. Копіювання здійснюється на носії, які надаються слідчим, прокурором або на носії власника чи володільця – за його бажанням. Під час проведення нової слідчої дії складається протокол [12; 13].

Важливо, що нова слідча дія не може стосуватися записів, проведених у місцях, що відносяться до приватних помешкань осіб. Це нове поняття в КПК, воно відрізняється від застосовуваних раніше «житла або іншого володіння особи», «публічно недоступних місць». На думку О. Кравчука, приватне помешкання особи є еквівалентним до поняття «житла або іншого володіння особи», тобто поняття помешкання має розумітися широко [13].

На практиці часто виникають питання щодо залучення спеціаліста під час досудового розслідування для проведення перевірки суб'єкта господарювання з питань дотримання законодавства України при закупівлі товарів, робіт та послуг за бюджетні кошти, наприклад, під час будівництва, визначення розміру заподіяної матеріальної шкоди (збитків) та посадових (службових) осіб, внаслідок дій

або бездіяльності яких допущено порушення законодавства та завдано матеріальну шкоду (збитки).

Суб'єкти господарювання оскаржують такі дії спеціаліста до суду, мотивуючи свою позицію тим, що довідка та дії спеціаліста з її складення і проведення перевірки у межах кримінального провадження здійснюються з перевищенням наданих законом повноважень, всупереч нормам Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю» та вчиняються у спосіб, що не передбачений Кримінальним процесуальним кодексом України.

З цього приводу Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду в постанові від 25.02.2020 у справі №826/6293/16 зазначив, що взаємодія між органами державної контрольно-ревізійної служби та органами прокуратури, внутрішніх справ і Служби безпеки України з питань розгляду звернень правоохоронних органів, призначення, організації та проведення ревізій за ними, передачі їм матеріалів ревізій за власною ініціативою органів ДКРС, зворотного інформування про результати розгляду переданих матеріалів, виділення спеціалістів органів ДКРС, інших питань, що мають місце при виконанні органами ДКРС та правоохоронними органами покладених на них завдань регулює Порядок № 346/1025/685/53 [15].

Відповідно до пункту 3.1 Порядку № 346/1025/685/53 працівники органів ДКРС за зверненнями правоохоронних органів можуть брати участь у перевірях, що проводяться правоохоронними органами у підконтрольних установах (з питань, визначених в абзаці першому пункту 2.2 цього Порядку) та на інших об'єктах контролю (з питань, визначених в абзаці другому пункту 2.2 цього Порядку), – як спеціалісти.

Отже, Порядок № 346/1025/685/53 передбачає залучення в якості спеціалістів до участі в перевірях, що проводять правоохоронні органи, працівників органів ДКРС (наразі – Державна аудиторська служба України).

У ході участі у перевірці спеціаліст використовує свої спеціальні знання і в межах компетенції надає консультації та відповіді на порушені питання, при цьому фіксує факти порушення законодавства з питань використання і збереження фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, правильності визначення потреби в бюджетних коштах та взяття зобов'язань, стану і достовірності бухгалтерського обліку і фінансової звітності, визначає розмір заподіяної матеріальної шкоди (збитків) та посадових (службових) осіб, внаслідок дій або бездіяльності яких допущено порушення законодавства та завдано матеріальну шкоду (збитки).

Крім того, положення Порядку № 346/1025/685/53 неодноразово аналізувалися Верховним Судом України, належність та обов'язковість положень цього Порядку підтверджується також висновками Верховного Суду України.

Тобто, в даному випадку Державною фінансовою інспекцією України (правонаступником якої є Державна аудиторська служба України) жодних заходів фінансового контролю щодо позивача не проводилось, оскільки фактично сама перевірка проводилась Головним слідчим управлінням Національної поліції України, у зв'язку з чим Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» не може бути застосований у спірних правовідносинах [15].

На підставі вищевикладеного рішення судів першої та апеляційної інстанції були скасовані Верховним Судом, а провадження у вказаній адміністративній справі було закрито.

Слід зазначити, що у відповідності до п. 3.1. Порядку № 346/1025/685/53 у ході участі у перевірці спеціаліст використовує свої спеціальні знання і в межах компетенції надає консультації та відповіді на порушені питання, при цьому фіксує факти порушення законодавства з питань

використання і збереження фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, правильності визначення потреби в бюджетних коштах та взяття зобов'язань, стану і достовірності бухгалтерського обліку і фінансової звітності, визначає розмір заподіяної матеріальної шкоди (збитків) та посадових (службових) осіб, внаслідок дій або бездіяльності яких допущено порушення законодавства та завдано матеріальну шкоду (збитки).

Результати участі спеціаліста у перевірці оформляються довідкою, яка складається на чистому аркуші та підписується спеціалістом із зазначенням посади та назви органу, у якому він працює. Довідка складається у двох примірниках, один з яких після підписання спеціалістом надсилається правоохоронному органу – ініціатору перевірки. Другий примірник довідки залишається у відповідному органі Державної аудиторської служби України.

Права та обов'язки посадової особи служби, яка залучається в якості спеціаліста для участі у проведенні слідчої дії, визначаються Кримінально-процесуальним кодексом України.

За матеріалами участі працівників органів Державної аудиторської служби України як спеціалістів у перевірках, що проводились правоохоронними органами, вимоги щодо усунення виявлених порушень законодавства з питань збереження і використання державної власності та фінансів органами Державної аудиторської служби України не направляються, заходи щодо стягнення в судовому порядку коштів або припинення бюджетного фінансування і кредитування не вживаються, протоколи про адміністративне правопорушення не складаються [16].

Також показовою є Постанова Верховного Суду (колегії суддів Третньої судової палати Касаційного кримінального суду від 16.02.2022 у справі 758/5719/16-к), в якій Верховний Суд зазначив, що «згідно з частиною 3 статті 237 КПК з метою одержання допомоги з питань, що потребують спеціальних знань, слідчий, прокурор для участі в огляді може запросити спеціалістів. За змістом частини 3 статті 110 КПК рішення слідчого, дізнавача, прокурора приймається у формі постанови. Постанова вноситься у випадках, передбачених цим Кодексом, а також коли слідчий, дізнавач, прокурор визнає це за необхідне. КПК не передбачає обов'язкового винесення постанови про залучення спеціаліста» [17].

Таким чином, відсутність постанови про залучення спеціаліста не може бути підставою визнання протоколу огляду чи обшуку із залученням спеціаліста недопустимим доказом.

На окрему увагу заслуговує повноваження спеціаліста надавати висновки з питань, що належать до сфери його знань, під час досудового розслідування кримінальних проступків, у тому числі у випадках, передбачених ч. 3 ст. 214 КПК України.

Враховуючи суттєву завантаженість експертних установ, а також з метою підвищення ефективності та дотримання розумних строків досудового розслідування, доцільно поширити повноваження спеціаліста надавати висновки з питань, що належать до сфери його знань, на досудове розслідування всіх кримінальних правопорушень. Реалізація такої пропозиції не призведе до звуження прав і свобод людини, адже особа, якій вручається повідомлення про підозру, має право не погодитись із висновком спеціаліста та протягом сорока восьми годин

звернутися до дізнавача або прокурора з клопотанням про проведення експертизи.

Таким чином, за наявності згоди особи із висновком спеціаліста, буде значно зекономлено час досудового розслідування. Крім того, у разі засудження особи, на останню не будуть покладені витрати на проведення судової експертизи.

Висновки. Проведення дослідження дає підстави сформулювати висновок про те, що спеціаліст у кримінальному провадженні може виконувати три функції:

- технічну (допомога слідчому, прокурору під час огляду місця події та при проведенні інших слідчих дій – фотографування, складання схем, відібрання проб та зразків, фіксація електронних доказів тощо);

- консультативну (надання консультацій та пояснень; спеціаліст допомагає слідчому прокурору виявити сліди кримінального правопорушення в процесі огляду, відшукати необхідні речі та документи в процесі обшуку, роз'яснити їх значення та можливість використання в процесі доказування (в рамках досудового розслідування та надати відповідні роз'яснення в суді), вказати на ознаки підробки речей або документів тощо);

- дослідницьку (проведення перевірок (наприклад, дотримання бюджетного законодавства), досліджень вилучених під час огляду або обшуку зразків, проб, вилучених з обігу речовин та предметів, документів тощо та надання відповідно довідки або висновку (в межах розслідування кримінальних проступків).

Особливе значення має участь спеціаліста у процесуальному оформленні доказів в електронній формі, оскільки згідно із ч. 4 ст. 99 КПК України тільки виготовлені із залученням спеціаліста копії інформації, у тому числі комп'ютерних даних, що містяться в інформаційних (автоматизованих) системах, електронних комунікаційних системах, інформаційно-комунікаційних системах, комп'ютерних системах, їх невід'ємних частинах, визнаються судом як оригінал документа.

З метою удосконалення правової регламентації участі спеціаліста у кримінальному провадженні пропонується внести зміни до Кримінального процесуального кодексу України, виклавши ч. 2 ст. 71 КПК України в такій редакції: «2. Спеціаліст може бути залучений для надання безпосередньої технічної допомоги (фотографування, складання схем, планів, креслень, відбір зразків для проведення експертизи тощо) сторонами кримінального провадження під час досудового розслідування і судом під час судового розгляду, а також для надання висновків».

Також п. 7 ч. 4 ст. 71 КПК України викласти в такій редакції: «надавати висновки з питань, що належать до сфери його знань, у тому числі у випадках, передбачених частиною третьою статті 214 цього Кодексу», що дозволить спеціалісту надавати висновки не тільки під час досудового розслідування кримінальних проступків, але й під час досудового розслідування інших кримінальних правопорушень.

Перспективність подальшого дослідження даної теми обумовлена необхідністю дослідження зарубіжного досвіду правового та організаційного забезпечення участі спеціаліста у кримінальному провадженні з метою запозичення найкращих його елементів та формулювання пропозицій щодо удосконалення чинного національного законодавства та юридичної практики у даній сфері суспільних відносин.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бишевец О.В. Використання спеціальних знань у доказуванні в кримінальних провадженнях. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 1. С. 209–215.
2. Дробчак Л.В. Процесуальні гарантії неупередженості професійних учасників кримінального провадження: дис. ... д. філософ за спец. 081 – Право; Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Харків. 2022. 255 с.
3. Кочура О.О. Визначення поняття «спеціальні знання» та їх використання у кримінальному провадженні. *Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу*. Харків, 2017. С. 284–286.
4. Мусієнко О.Л. Участь спеціаліста та експерта у розслідуванні злочинів, що вчиняються за допомогою обману. *Науково-практична Інтернет-конференція «Актуальна юриспруденція»*. Legal Activity. 07.12.2017. Секція № 5. URL: <https://legalactivity.com.ua/>

index.php?option=com_content&view=article&id=1707%3A071217-10&catid=201%3A5-122017&Itemid=248&lang=en (дата звернення: 25.03.2023).

5. Ревака В.М. *Форми використання спеціальних пізнань в досудовому провадженні: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.09 «кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність»*; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. Х., 2006. 20 с.

6. Романюк Б.В. *Сучасні теоретичні та правові проблеми використання спеціальних знань у досудовому слідстві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 «кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність»*. К., 2002. 20 с.

7. Сидоренко Д.В. *Поняття спеціальних знань у кримінальному провадженні. Право і суспільство*. 2022. № 6. С. 253-260. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2022/6_2022/38.pdf (дата звернення: 27.03.2023).

8. Сидоренко Д.В. *Процесуальні форми використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві. Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених, курсантів та студентів в умовах воєнного стану: тези доп. Всеук. наук.-практ. конф. (м. Харків, 22 черв. 2022 р.)*. / МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ, Наук. парк «Наука та безпека». Харків: ХНУВС, 2022. С. 401–403.

9. Семенов В.В. *Спеціальні знання в розслідуванні злочинів (зміст, організація використання): дис... канд. юрид. наук: 12.00.09 «кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність»*. К., 2006. 212 с.

10. Степанюк Р.Л., Лапта С.П. *Співвідношення правових і спеціальних знань у кримінальному провадженні. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна № 1082*. 2013. № 16. С. 196–199.

11. Щербаковський М.Г., Кравченко О.А. *Напрямки удосконалення процесуального положення і функцій спеціаліста та експерта в проєкті кримінально-процесуального кодексу України. Вісник Запорізького юридичного інституту*. 2000. № 3. С. 223–230.

12. *Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI*. Дата оновлення: 05.02.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 25.03.2023).

13. Кравчук О. «Обшук» мобільних телефонів і комп'ютерів та інші зміни до КПК. Вищий антикорупційний суд України. Новини. URL: <https://first.vaks.gov.ua/publications/37254/> (дата звернення 20.03.2023).

14. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про електронні комунікації» щодо підвищення ефективності досудового розслідування «за гарячими слідами» та протидії кібератакам: Закон України № 2137-IX від 15.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2137-20#Text> (дата звернення: 21.03.2023).

15. *Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 25.02.2020 у справі № 826/6293/16*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87838758> (дата звернення: 25.03.2023).

16. Про затвердження Порядку взаємодії органів державної контрольно-ревізійної служби, органів прокуратури, внутрішніх справ, Служби безпеки України: Наказ Головного КПУ України, МВС України, СБУ України, Генеральної прокуратури України від 19.10.2006 № 346/1025/685/53. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1166-06#Text> (дата звернення: 05.04.2023).

17. *Постанова колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 16.02.2022 у справі 758/5719/16-к*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103487334> (дата звернення: 10.04.2023).